„העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל־אביב, רחוב גורדון 3, טלפון 03־243386. תא־דואר 136 • מען מברקי: „עזמפרס" • מודפס ב„הדפוס החדש" בע"מ, תל־אביב, רח' בן־אבי־גדור • הפצה: „גד" בע"מ • גזטות: צינקוגרפיה „כספי" בע"מ • העורך הראשי אורי אבנרי • העורך: אלי תבור • עורך תבנית: יוסי שנון • עורכת כיתוב: נורית יהודאי • ראש המינהלה: אברהם סיטון • מח' המודעות: רפי זכרוני • המו"ל: העולם הזה בע"מ.

קריאה יקרה.

ראש־הממשלה מפתודד עם ראש מוסד־הריגול ועם מפקד המישטרה הפוליטית החשאית. הם מטכסים עצה כיצד לחסל את האוייב העיקרי של המישטר, עורך־עיתון המנצח על מזימות האורפויזיציה.. מדברים על פצצות.. מתכננים פעולות תשאיות נגד העיתון...

סיפור־מתח מסידרת ג'יימס בונד? פרק מתוך סידרת־קיטש טלוויזיונית?

לאו דווקא. הדברים לקוחים מיומנו האישי של משה שרת, שהופיע זה עתה. יצירה מונומנטלית זו גדושה ומלאה גילויים על נושאים רבים. אחד הנושאים האלה הוא העולם הזה, שאותו שנא שרת בלב ובנפש.

המקורה של שינאה זו מסתבר היטב מתוך היומן עצמו. שרת, כמו דויד בן־גוריון, ראה בעיתונות מכשיר של השילטון. העיתונות הישראלית באותם הימים קיבלה תפיסה זו בהכנעה ורקדה לפי חליל הממשלה. כך מספר שרת (ביום 8.12.53) כי עורך מעריב, ד"ר עזריאל קרליבך, בא אליו לפגישה לפי בקשתו (של קרליבך), ו„הביע רצון עז להדק קשר עימדי, ולאמיתו של דבר הציע את מעריב לשרותי. הבה ואמנה איש־אמונים, אליו יוכלו לפנות שליחיו בכל עת ובכל שעה. מי רצוי לי — אותו יעמיד כאיש־קשר מצידו." שרת, שעמד באותם הימים להתמנות כראש־הממשלה, בחר בשלום רוזנפלד, ה־עורך הנוכחי של מעריב.

העיתונות נהגה אז להעלים כל פרשה שראש־הממשלה ביקש להעלימה. היא פירסמה ברצון דברי כזב ושקר, שפוברקו על־ידי הממשלה לצרכיה. מובן מאליו שלא העזה לחשוף פרשות־שחיתות של אישי־השילטון. כל זה מצטייר בבירור ביומנו של שרת.

רק עיתון אחד לא היה שותף לקנוניה כללית זו. זה היה העולם הזה, שבן־גוריון שנא אותו עד כדי כך שלא ביטא אף את שמו (בפיו היה זה „השבועון המסויים"), ושמשה שרת ראה בו „סמרטוט" „נאלח". העולם הזה הפר כל הסכם־השתקה של עורכי־העיתונים, סירב לקבל הוראות מכל שלוחה ממשלתית שהיא, חשף פרשות־שחיתות ובמיקרים של שרירות שילטונית, נאבק עם הצנזורה הפוליטית.

בשבילנו, אנשי העולם הזה, גילוייו של שרת על השבועון המסויים הם פרשה מרתקת במיוחד. רוב הדברים שגילה שרת ביומנו הפרטי, בצינעת ביתו, הם ההיפך ממה שאמרו הוא ועוזריו באותם הימים בפומבי. מתגלה כאן מסכת של שקרים, מזימות ושחיתות המאשרת את כל אשר כתב העולם הזה בשנים ההן.

הקוראים הוותיקים של העולם הזה, הזוכרים את הפרשות הנדונות, בוודאי ימצאו עניין רב בגיליונים אלה. קוראים צעירים יותר, ביניהם כאלה שטרם נולדו אז, יוכלו להסיק מן הדברים מסקנות לגבי אמינות העולם הזה, רוח־הלחימה שלו והלחצים שבהם הוא עומד — כאז כן עתה.

נביא להלן כמה מן הפרשות האלה.

הרישום הראשון הוא מיוני 1954 — כחצי שנה אחרי ששרת נבחר כראש־הממשלה, במקומו של בן־גוריון, שפרש לשדה־בוקר.

„שבועון ניקלה ונאלח"

באותם הימים ניסה העולם הזה להרחיב את חוג קוראיו, על־ידי פירסום מהדורות בשפות נוספות. פורסמו מהדורה באידיש, מהדורה באנגלית, ולאחר מכן גם מהדורה בספרדית, שהופיעה במכסיקו. כעבור שנים נעשה נסיון לפרסם מהדורה ערבית. נסיונות אלה לא עלו יפה מבחינה כלכלית, והיה צורך לוותר עליהם אחרי שגרמו להפסדים כבדים.

באותה תקופה ניהל העולם הזה מילחמת־חורמה נגד היועץ המישפטי לממשלה דאז, חיים כהן. לא היתה למילחמה זו כל סיבה אישית. ראינו בכהן מכשיר בידי מזימותיו של בן־גוריון לצימצום הדמוקרטיה הישראלית. בין השאר הכין כהן חוק־לביטחון־המדינה בעל סעיפים דראקוניים, וביניהם כמה וכמה סעיפים שהטילו עונש־המוות. בעוד שכל העיתונות הישראלית נאבקה נגד חוק זה, יצא העולם הזה לקרב חריף ביותר, וכתוצאה מכך נגנזה הצעת־החוק.

איש השנה חיים כהן (1953)*
„להניח לכלבי־רחוב לנבוח..."

גורל דומה היה להצעת־חוק אחרת של חיים כהן — הטיוטה הראשונה של חוק־לשון־הרע, שנגנזה בעיקבות מאבקו החריף של העולם הזה. החוק הדראקוני שנתקבל ב־1965 היה רק צל חיוור של ההצעה המקורית, שנועדה בגלוי לסתום את פי העולם הזה.

על רקע זה מובן הקטע הבא שרשם שרת ביומנו. הוא בא בעיקבות תביעתו של חיים כהן לבטל את חסינותו של ח"כ שלמה לורנץ מאגודת־ישראל. העולם הזה היה משוכנע כי לפעולה זו נגד לורנץ יש מניע פוליטי. במיסגרת נסיונותיהם של בן־גוריון ואנשיו לחסל את המישטר הרב־מיפלגתי בארץ. על כן פירסמנו ראיון ארוך עם לורנץ (העולם הזה 866) ונתנו לו להביע את גירסתו.

באותו גליון פירסמנו גם ראיון דומה עם ח"כ ישראל שלמה רוזנברג (אביו של ח"כ יהודה בן־מאיר) שהוחשד אף הוא בעבירות כלכליות שונות.

הסיפור על לורנץ עובד במהדורה האנגלית שלנו, ופורסם בגיליון הראשון, שהופיע ב־3 ביוני 1954.

ניתן היה לחשוב כי התייצבותו של העולם הזה לימין איש אגודת־ישראל — אדם שדיעותיו מנוגדות לחלוטין לדיעות העולם הזה — תיזכר לטובה. הרי זו דוגמה מובהקת של הגינות עיתונאית ודבקות בסיסמתנו „בלי מורא, בלי משוא־פנים". לא כן חשב משה שרת.

הנה הקטע מיומנו:

יום רביעי, 9 ביוני 1954.

(דניאל) בן־שבתאי, היועץ המישפטי של מישרד ראש־הממשלה, בא לחוות דעתו על כדאיותה של תביעה מישפטית נגד „העולם הזה" בשל הוצאת דיבה על היועץ המישפטי לממשלה (חיים כהן).

שבועון נקלה ונאלח זה עומד כנראה שוב בגאות של תפוצה. על כל פנים נמצאו לו השקעות נוספות, והוא פלש לשתי שפות נוספות — התחיל מוציא מהדורה באידיש ומהדורה אנגלית ששמה Frontpage (עמוד השער).

משום הסקרנות לראות יצור זה נתקלתי בשבועון האנגלי בקטע המשמיץ את חיים כהן — הוא כלי־שרת בידי בן־

משה שרת*
„הפיגול שבשותפות זו..."

גוריון, עושה רצונו בכל, ולכן הגיש תביעה נגד (ח"כ שלמה) לורנץ, כדי להבאיש את הדתיים ולסייע לחיסולם, למען תפוגה הדרך למישטר דו־מיפלגתי, כרצון אדוניו.

בארץ כאנגליה היה פירסום כזה נגד פרקליט המדינה מכניס את האחראים לבית־סוהר או לפחות עולה להם בקנס של 50 אלף לי"ש. כאן הכל הפקר.

ביקשתי את בן־שבתאי לבדוק את העניין והנה בא ומסקנתו שלילית. בשום פנים אין כדאי לעורר תביעה. לפי החוק על הנפגע מהעלילה להוכיח כי זוהי עלילת־כזב, ולא עוד אלא עליו להוכיח כי העלילה חוברה לא בהיסח הדעת אלא בכוונת זדון. הוכחה כזו אינה קיבלות קלה — על כל פנים אינה בטוחה. לעומת זאת יכול הנתבע להעלות בחקירת התובע כל מיני מעשים שהיו ושלא היו ולהכפישו בעפר.

מוטב לגרוס כי אין משגיחים בעתונות צהובה — לחניח לכלבי־רחוב לנבוח מבלי להתעבר.

* תצלום מפורסם של העולם הזה. כאשר ראה שרת את הצלם, שלף מכיסו מסרק והחל מסתרק. ברגע זה צילם אותו הצלם.

אגב, מאבקו של העולם הזה בחיים כהן הסתיים ברגע שכהן פרש ממישרת היועץ המישפטי, והתמנה כשופט בית־המישפט העליון. שם הפך כהן אחד מעמודי־התווך של הדמוקרטיה הישראלית, והצטיין בפסקי־דין רבים בזכות חופש־העיתונות ונגד תופעות שונות של שרירות שילטונית. פסקי־דין אלה זכו, כמובן, בציון אוהד ביותר בשבועון.

לקנות את „העולם הזה"

הקטע הבא נכתב ב־26 בינואר 1955 — אגב, יומיים לפני התקפתו הקטלנית של צה"ל על המחנות המצריים ברצועת־עזה, ששינתה את מהלך ההיסטוריה של המרחב. (בעיקבות התקפה זו החליט נשיא מצריים, גמאל עבד־אל־נאצר, לפנות אל הגוש הסובייטי כדי להשיג ממנו נשק.)

קטע זה סתום גם בעינינו. מדובר בו על נסיון של מפא"י לקנות את מחצית הבעלות על העולם הזה, כדי לסתום לנו את הפה.

משה שרת היה אז עדיין ראש־הממשלה, אם כי דויד בן־גוריון הוחזר משדה־בוקר ונתמנה שוב כשר־הביטחון (בעיקבות הדיחתו של פינחס לבון, אחרי העסק־ביש.)

הפרשה כולה סתומה. ייתכן שהיתה כוונה לפעול בדרכי מתחרת, באמצעות שליח סמוי, שהוטל עליו להעמיד פני בעל־הון עצמאי המעוניין ברכישת מניות. מדי פעם פנו בעלי־הון אל הנהלת השבועון והתעניינו באפשרות להשקיע בו כסף.

באותם הימים ביקש גם עורך מעריב, ד"ר עזריאל קרליבך, לרכוש את מחצית הבעלות על העולם הזה — וייתכן כי הדברים היו מכוונים לכך.

הנה הקטע מיומנו של שרת:

יום רביעי, 26 בינואר 1955.

לאחר שהתקנתי את הנוסח האנגלי של הצהרתי לפירסום נועדתי עם חברי ועדת המיפלגה לתעמולת בחירות — (הרצל) ברגר, (חיים) צדוק ולוי יצחק הירושלמי — להתייעצות על תוכנית רכישת 50 אחוז ב„העולם הזה" ו־25 אחוז ב„ג'רוסלם פוסט".

למרות כל החיסוסים המוסריים לגבי הפיגול שבשותפות כזו, אישרתיה מתוך סיכוי למנוע תועבות ונבלות ולהחזיר מישהו למוטב.

עיקר הבעייה, כמובן, תרומת אדם שלנו להשתתפות פעילה

מובן שכל הנסיון הזה [illegible] בעלי־המניות של העו[illegible] אל המניות — אז [illegible] פיקדון, שלא נועד [illegible] אלא להבטחה [illegible] מה של [illegible] בע"מ, [illegible] מעו[illegible] בע[illegible] מב[illegible] הפ[illegible] קר[illegible]

[illegible] פרות האמריקאית

מעולם לא ראתה העיתונות הישראלית מסע־גילויים כזה — הראשון מבין מסעי־הגילויים הגדולים של העולם הזה, שהטביעו ב־25 השנים האחרונות את חותמם על המדינה. הדברים גרמו להלם בחוגי השילטון — מה גם שכעבור חודשיים עמדו להיערך הבחירות לכנסת השלישית.

נגד העולם הזה נפתחה מערכת־טרור, שלא היה לה תקדים. לא היתה זאת עוד פעולת־טרור בודדת, כמו הנחת הפצצה במערכת העולם הזה בדצמבר 1952 (שבה נפצע הקאריקטוריסט דוש, אז העורך הגראפי של העולם הזה), או ההתנפלות הלילית של חולייה מיסתורית על עורך העולם הזה בדצמבר 1953, כמה שבועות אחרי פעולת קיביה (שתי ידיו של אורי אבנרי נשברו במהלומות ידית של טוריה.